

2017-03-17

Dnr Forte 2017-00006

Dnr Utbildningsdepartementet U2016/05785/F

Remissvar: En ny organisation för etikprövning av forskning (DS 2016:46)

Sammanfattning:

- Forte tillstyrker förslaget om en gemensam myndighet för etikprövning som arbetar genom regionala avdelningar
- Forte tillstyrker förslaget om en särskild överklagandenämnd för etikprövning
- Forte menar att avgifterna för forskningsetisk granskning inte bör höjas utan anslagsfinansiering eller annan fördelning av kategorier bör övervägas
- Forte föreslår att den nya myndigheten får tydligare uppdrag att informera om etikprövningslagen och rutiner för granskning

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte, finansierar forskning inom områdena hälsa arbetsliv och välfärd. Merparten av den forskning Forte stödjer baseras på individdata som har tydliga forskningsetiska aspekter. Antingen det handlar om att nyttja redan insamlade data, exempelvis från hälso- och sjukvård, socialtjänst, försäkringskassa eller motsvarande, eller om det handlar om att genomföra interventioner i grupper av individer, har Forte som villkor att projektet godkänts av forskningsetisk kommitté. I Fortes arbete är det därför angeläget att organisationen för etikprövning sker på ett både rättssäkert och smidigt sätt.

Forte är som helhet tillfreds med nuvarande system för etikprövning. Innan lagens tillkomst hade rådet en egen kommitté för etikprövning, eftersom samhällsvetenskaplig forskning inte hade tydlig organisation för etikprövning. Forte ser fortfarande att vissa forskningsmiljöer inte har samma tradition och kunskap om forskningsetisk granskning som medicinska forskningsmiljöer. Forte menar därför att en tänkt ny organisation också bör ha som uppgift att tydliggöra kravet på etikgranskning generellt i svensk forskning, och se till att kompetens för olika ämnesområden finns väl företrädda i alla regionala kommittéer.

Utredningen lyfter fram tre huvudproblem i nuvarande system: 1) Snedbelastning som leder till hög arbetsbörda för vissa kommittéer 2) Skilda bedömningsgrunder i olika kommittéer 3) Risk för Jävssituationer i och med att lokala kommittéer har närmare kontakt med de projekt som ska granskas.

Utifrån denna problembild är det naturligt att föreslå en gemensam myndighet för etikprövning, men som bevarar fördelarna med en regional organisation. Den gemensamma myndigheten fördelar ut ärenden, vilket minskar risken för snedbelastning och jävssituationer. En gemensam

myndighet ökar förutsättningarna för samsyn och verksamhetsutveckling i etikprövningsarbetet. Forte tillstyrker förslaget och har inga synpunkter på förslagen om hur denna organiseras.

Det är viktigt att möjlighet till överklagan finns, liksom nu. Eftersom den nya organisationen konstrueras som en gemensam myndighet, istället för regionala nämnder, bör rimligen det nuvarande begreppet "Central etikprövningsnämnd" utgå, och en särskild överprövningsinstans bildas. Forte tillstyrker således förslaget om en ny funktion med namnet "Överklagandenämnden för etikprövning".

Forte tillstyrker inte förslaget om full kostnadstäckning i sin nuvarande form. För många starka forskningsmiljöer är en höjning från 5000 kr till 8000 kr inget problem, men bland Fortes bidragsmottagare finns många forskare inom samhällsvetenskap och humaniora som inte har lång tradition av etikprövning. Forskning är ofta helt beroende av externa anslag, så varje ytterligare avgift upplevs som hinder för forskningen. Vi instämmer med utredningens bedömning att det knappast skulle leda till att man avstår från att söka, eftersom finansierarna har det som krav. Men i den process som fortfarande pågår om att öka medvetenhet om forskningsetik och värdet av forskningsetisk granskning är det angeläget att inte hög kostnad upplevs mer som en pålaga än en naturlig del av forskningsprocessen. Forte menar att det borde gå att antingen lägga om ärendekategoriseringen, eller ha en del av finansieringen via anslag, för att undvika alltför hög avgift för granskning av "vanliga" forskningsprojekt.

Forte vill också föreslå att den nya myndigheten arbetar mer aktivt än vad nuvarande nämnder gör för att informera om myndighetens verksamhet och lagens krav på etisk granskning av forskning inom alla vetenskapliga discipliner.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Ethel Forsberg efter föredragning av huvudsekreterare Peter Allebeck.

Ethel Forsberg
Generaldirektör